

ГЕНДЕРНА КАТЕГОРИЗАЦІЯ ЧОЛОВІЧИХ ПЕРСОНАЖІВ В АНГЛОМОВНОМУ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Петій Наталія

ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

Постановка проблеми та її значення. У дитинстві закладаються головні координати культурного простору дорослої людини, основи її світогляду. Світосприйняття формується постійно на основі культурних цінностей, інтерпретованих у дитячому фольклорі, зокрема в мультфільмі-казці. Субкультура сучасних дітей, що включає в себе мультиплікаційний дискурс, це - невичерпний потенціал варіантів становлення їхньої особистості. У субкультурі, як невід'ємній частині загальнокультурного середовища, формується цілісний життєвий досвід дитини. Долучаючись до неї, вона засвоює вікові норми поведінки в групі однолітків, вчиться ефективним способом виходити з важких ситуацій, досліджує межі дозволеного, розв'язує свої емоційні проблеми, вчиться впливати на інших, пізнає світ, себе і оточуючих, засвоює гендерні ролі.

Вивчення гендерної категоризації в мультиплікаційному дискурсі видається перспективним з огляду на те, що в даний час, завдяки візуалізації сучасної комунікації та культури, істотно зріс інтерес до вивчення мови у всьому різноманітті її зв'язків, в тому числі з іншими семіотичними системами. Мультиплікаційний дискурс з його можливостями візуалізації найбільш повно відображає життя певної мовної спільноти, яка зображена у фільмі, в тому числі традиції, соціальні відносини і ролі, поведінкові стратегії і стилі спілкування, культурні стереотипи і інші компоненти історично мінливих культурних концептів, до яких відноситься гендер. Викладені думки визначають **актуальність** нашого дослідження.

Метою статті є визначення моделей гендерної категоризації персоніфікованого чоловічого персонажа в дискурсі англійського анімаційного фільму.

Об'єктом дослідження є англomовний мультиплікаційний дискурс на матеріалі анімаційного фільму «Коти-аристократи».

Виклад основного матеріалу. Базовим когнітивним механізмом гендерної категоризації казкових персонажів є персоніфікація, яка забезпечує гендеризацію персонажа. Створюваний автором в мультиплікаційному дискурсі фікційний персонаж формується як результат проєкції двох вихідних просторів. Нова гібридна гендерно маркована сутність є результатом комбінування ознак вихідного об'єкта і соціокультурних характеристик особистості людини, що відбувається на основі принципів антропоморфізму.

Антропоморфізм розуміється як уподібнення людині, наділення людськими психічними властивостями предметів і явищ неживої природи, небесних тіл,

тварин, міфічних істот. Антропоморфізм виникає як первісна форма світогляду і виражається не тільки в наділленні тварин людською психікою, але і в приписуванні неживим предметам здатності діяти, жити і вмирати, відчувати переживання та ін. [3].

Персоніфікація як когнітивний механізм гендерної категоризації підтримується наступними засобами: 1) співвіднесенням неособових іменників із займенниками *she* або *he* [1, с. 28]; 2) використанням дієслів мислення, говоріння і психічних станів; 3) наявністю мовлення у персонажів; 4) використанням власних назв або капіталізацією загальних іменників.

Гендерна категоризація є процесом і результатом об'єднання об'єктів в категорію за гендерною ознакою. Вона є динамічним процесом, що включає два ступені: 1) гендерне позиціонування, 2) розгортання гендерного дисплея і формування гендерної референції [4, с. 4].

Під гендерним позиціонуванням розуміється віднесення об'єкта до домену фемінності чи маскулінності. Чоловіча гендерна маркованість персонажа, що розуміється як його інтерпретація в домені маскулінності, досягається в мультиплікаційному дискурсі такими засобами:

1) співвіднесеністю із займенником чоловічого роду - *he*, наприклад:

Duchess: Now, let's leave Toulouse to his painting. Now dear, you go to the piano and run along. Both of you, go ahead [6].

2) наявністю гендерно маркованого звернення (*Sir, Mr., Mister, etc.*) чи референції (*gentleman, boy, mister, monsieur, prince, king, etc*), наприклад:

Amelia: Sir. Sir? You are most fortunate we happened along.

Abigail: Yes. We're here to help you.

O'Malley (through clenched teeth): Oh no, back off girls, I'm doin' fine [6].

Duchess: Oh mademoiselles, thank you so much for helping mister O'Malley [6].

3) вказівка на стать, крім займенників чоловічого роду, може також здійснюватися через антропонім, наприклад, через чоловіче особисте ім'я, наприклад:

Duchess to wet O'Malley: Thomas, this is Amelia and Abigail Gabble [6].

Розглядаючи дискурс анімаційних фільмів, ми вважаємо своїм завданням вивчення можливих конфігурацій гендеру, втілених у конкретних образах персонажів, шляхом вивчення гендерного дисплея. Гендерний дисплей проявляється в тілесних ідіомах, символіці, стилі та змісті спілкування. Ім'я, зовнішній вигляд, тембр голосу, манера мовлення і рухів, стиль вираження почуттів - все ці множинні прояви є тією сукупністю параметрів, яка дозволяє ідентифікувати співрозмовника як чоловіка або жінку.

На другому ступені гендерної категоризації здійснюється формування гендерної референції через розгортання гендерного дисплея. Гендер проявляється в таких вимірах соціальної реальності, як гендерні ролі, гендерні норми, гендерно зумовлена поведінка та її варіативність, гендерна ідентичність, гендерні психологічні риси; пороки і чесноти, гендерно зумовлені емоції, відносини, інтереси і цінності, гендерно зумовлені вміння, гендерний символізм [5, с. 52].

Розглянемо гендерні стереотипи, якими зумовлено формування гендерної референції фікційних персонажів з позиціонуванням в домені маскулінності.

Гендерно зумовлені соціальні ролі.

Гендерний дисплей чоловічих персонажів мультфільму «Коти — аристократи» розгортається за допомогою відсилання до стереотипних гендерних ролей «чоловік — батько», «чоловік — лідер». Наприклад, гендерна роль «чоловік — батько», який необхідний для повноцінної сім'ї, актуалізується у наступному прикладі:

O'Malley: Yeah. All those little kittens, Duchess. I love 'em.

Duchess: And they are very fond of you.

Berlioz: Yeah!

Marie: Shh!

O'Malley: You know, they need-- well, you know, a sort-- well a sort of a--well, a father around [6].

Гендерна роль «чоловік — лідер», який все контролює, актуалізовано в наступному контексті:

Lafayette: Hey, Napoleon, that sounds like the end.

Napoleon: Wait a minute, I'm the leader, I'll say when it's the end. It's the end [6].

У чоловічої соціальної ролі виділяються наступні характеристики: чоловіче начало / мужність (сміливий, веде себе як личить чоловікові, сильна особистість, дамський угодник, влада, доблесть, шляхетність, захисник скривджених, джентльмен) [2, с. 34].

Наприклад:

Duchess: Oh, no more, please. I am really in a great deal of trouble.

O'Malley: Trouble? Helping beautiful dame- uh, damsels in distress is my specialty. Now, what's the hang-up, your ladyship? [6]

Гендерно зумовлені емоції, відносини, інтереси.

Коту O'Malley властиві чисто чоловічі риси: як справжній чоловік, він готовий прийти на допомогу дамі, хоча, як затятий холостяк, він не бажає брати на себе відповідальність за сім'ю, наприклад:

Duchess: Oh yes, monsieur O'Malley. These are my children.

O'Malley: Oh, how sweet.

Berlioz: Do you really have a magic carpet?

Marie: And are we really gonna ride on it?

Duchess: Now, now, Marie.

Marie: Mama, do I have sparkling sapphire eyes that dazzle too?

O'Malley: Hoo-oooh, did I say that?

Duchess: Yes. Right off your cuff.

Berlioz: And you said we're gonna ride on your magic carpet.

O'Malley: Well, now, uh-- what I meant, you see, I--

Duchess: No poetry to cover this situation, monsieur O'Malley?

O'Malley: What I had in mind was a kind of a sports model, baby. You know, one of those--

Duchess: Perhaps a magic carpet built for two?

Marie: I wouldn't take up much room.

Duchess sighs: I understand perfectly, monsieur O'Malley. Well, come along, darlings [6].

У вище поданому контексті вербалізовані чоловічі гендерно зумовлені інттереси, а саме – безтурботне життя, вільне від сімейних турбот та обов'язків.

Гендерні норми зовнішності і поведінки.

В якості мовних засобів в процесі персоніфікації персонажа — кота O'Malley використовується прикметник *handsome*, який зазвичай вживається в описі зовнішності чоловіків:

Abigail: Your husband is very charming and very handsome.

Проте, у цьому самому контексті актуалізуються і гендерно зумовлені інтереси та цінності, коли жіночі персонажі — гуски гостро критикують зовнішність та несхвалюють вчинки кота O'Malley, коли вони дізнаються, що він не чоловік кішки Duchess:

O'Malley rolling on his back: Well, uh, you see.. I, I'm not exactly her husband.

Amelia: Exactly? You either are or you're not.

O'Malley licks his paw: All right. I'm not.

Geese: Oh? Hmm?

Amelia: It's scandalous.

Abigail: He's nothing but a cad.

Amelia: Absolutely, possibly a reprobate.

Abigail: A roue. His eyes are too close together.

Amelia: Shifty too.

Abigail: And look at that crooked smile.

Amelia: His chin is very weak too.

Abigail: Obviously a philanderer who trifles with unsuspecting women's hearts [6].

Гендерно зумовлена поведінка та мовлення.

Образ кота O'Malley формується на основі гендерного стереотипу «чоловіки — захисники слабших», готові прийти на допомогу за першим покликом, наприклад:

Duchess: Oh no!

O'Malley: All right, now don't panic. Down underneath here. [The hide under the rains hugging each other. When the rain passes, Marie is down in the river]

Marie: Mama!

Duchess: Marie! Oh, Marie!

O'Malley jumps: Keep your head up, Marie! Here I come! [6]

Характеристики мужності, такі як сміливість, відвага, забійкуватість, прийнято виховувати з самого дитинства, що актуалізується в наступному прикладі:

Toulouse: I'll show him. [he snarls, hisses, and spits]

O'Malley: Hey, cool it, you little tiger. That guy's dynamite.

Toulouse: But he called us tramps! [6]

Чоловіче мовлення описується як менш “правильне” у порівнянні з жіночим. Мовлення чоловічих персонажів у фільмі “Коти-аристократи” характеризується:

- використанням різних розмовних слів та евфемізмів:

*Napoleon: Wha-wha-what's goin' on? Lafayette, what in **tarnation** you trying to do?* [6]

1. неправильними граматичними структурами, наприклад:

*Lafayette: Well, shoot fire. Don't get sore at me! **I ain't done nothin'** [6].*

*Lafayette: Hey, Napoleon! Ooh, **it's them shoes again** [6].*

- використанням пестливих звертань до жіночих персонажів (chicks, baby):

*O'Malley: Okay, okay **baby**. Hiya, **chicks**. [Geese laugh] [6]*

У мовленні кота O'Malley спостерігаємо використання компліментів в адресу жіночих персонажів, наприклад:

Abigail: We're not chickens. We're geese.

*O'Malley: No. **I thought you were swans**. [Duchess gives him a look]*

*Amelia: Oh, **flatterer** [6].*

Вживання іноземних слів у мовленні чоловічих персонажів покликане створити образ чоловіка, що відповідає стереотипу “чоловіки розумніші за жінок”, наприклад:

Duchess: How can we ever thank you?

*O'Malley: My pleasure entirely. [Truck starts moving, O'Malley stays] **Aloha. Auf weidersehen. Bon soir. Saranora**. And all those goodbye things, baby [6].*

*Lafayette: Well, **c'est la guerre**, Napoleon. I guess you can't win them all. [Napoleon hits him on the head] Ow! Ooh, ooh, ooh! **Criminiddly!** [6]*

Гендерні психологічні риси; вади та чесноти.

В процесі гендерної портретизації персонажа — гусака Waldo відбувається іронічна апеляція до культурного стереотипу «чоловік — п'яниця», актуалізуючи гендерно-зумовлені чоловічі психологічні риси та вади:

Waldo: Girls, it's outrageous! Why, you won't believe what they tried to do to your poor old uncle Waldo [hic] Look. Look at his! Prime country goose a la provencal stuffed with chestnuts and basted in white whine [hic]

*O'Malley: **Basted? He's been marinated in it.***

*Waldo: Dreadful! Being British, **I would have preferred sherry**. [Three geese laugh]*

*Waldo: **Sherry! Sherry.***

Amelia: Oh! oh, oh, oh uncle Waldo, you're just too much.

Abigail: You mean he's had too much [6].

Висновки дослідження. Зачатки світорозуміння формуються на основі знання через набутий досвід і його осмислення, тому вже з першого року життя дитина може вибудовувати певний причинно-наслідковий зв'язок універсальних форм діяльності, переглядаючи анімаційні фільми. Завдяки гендерно-диференційованим персонажам в мультиплікаційному дискурсі дитина засвоює вікові норми поведінки в групі однолітків, пізнає світ, себе і оточуючих, засвоює гендерні ролі.

Як показало дослідження, гендерна референція чоловічого персонажа може бути визначена або на основі прямої вказівки на особу чоловічої статі через системні засоби мови (займенники чоловічого роду, гендерно марковані звернення чи референції, антропоніми), або може супроводжуватися розгортанням «гендерного дисплея» з апеляцією до фонового знання про гендер (гендерні ролі, гендерні норми, гендерно зумовлена поведінка та її варіативність, гендерна ідентичність, гендерні психологічні риси; пороки і чесноти, гендерно зумовлені емоції, відносини, інтереси і цінності, гендерно зумовлені вміння, гендерний символізм).

Література

1. Иртеньева Н.Ф. Употребление личных местоимений третьего лица в современном английском языке/Н.Ф. Иртеньева// В помощь преподавателю иностранного языка средней школы. - М.: МГПИ, 1960. - С. 27-41.
2. Зыкова И.В. Способы конструирования гендера в английской фразеологии/И.В. Зыкова. - М: Едиториал УРСС, 2003. - 232 с.
3. Философская энциклопедия [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy
4. Чернышова Е.А. Гендерная категоризация объектов в английском языке (на материале английской авторской сказки) Автореф. дисс....канд. филол. наук: специальность 10.02.04 – германские языки / Е.А. Чернышова. - Тамбов, 2013. - 18с.
5. Anderson E. Feminist Epistemology: An Interpretation and Defense / E. Anderson//*Hypatia*, 10. - 1995. - P. 50–84.
6. Aristocats [Electronic Resource]. - Available from: <http://scifiscripts.com/cartoon/aristocats.txt>

Summary

The article touches upon linguistic means and parameters of the formation of gender display in the process of gender categorization of male characters in the English-language animated discourse. Gender reference of a character can be determined by direct reference to a male person by means of the language system (pronouns of masculine, gender marked terms of address or gender reference, anthroponyms), or may be accompanied by the deployment of “gender display” with an appeal to the background gender knowledge (gender roles, gender norms, gender-determined behaviour and its variability, gender identity, gender psychological traits; vices and virtues, gender-determined emotions, attitudes, interests, values, gender skills, gender symbolism).